Leonard Cohens 'Suzanne'

af Peter Danielsen

I anledning af Leonard Cohens bortgang bringer Nyt Babel en artikel af Danmarks bedste Cohen-fortolker, sognepræst Peter Danielsen fra Rimsø

Den canadiske digter og sangskriver Leonard Cohen udgav kort før sin død albummet *You Want It Darker*. Endnu et mesterligt værk, fyldt med dybde og eksistentielle overvejelser. Cohens sange rummer som regel et væld af dimensioner, hvor også religiøse elementer, hovedsageligt jødiske og kristne, ofte er på spil. Allerede i de tidlige værker var dette tilfældet. Og her er der især en bestemt sang, der i en årrække har ligget mig på sinde.

Det drejer sig om sangen *Suzanne* fra Cohens første album, Songs of Leonard Cohen. Denne sang rummer, som flere af hans sange, en interessant og karakteristisk dobbelthed, hvor erotiske elementer optræder i gensidig afhængighed med religiøse temaer, her med det kristne evangelium.

Suzanne er et hebræisk navn, som betyder lilje. Liljen anvendes på grund af sin renhed ofte som symbol på Jomfru Maria, men samtidig peger andre elementer i Cohens sang i retning af Eva fra det Gamle Testamentes skabelses- og syndefaldsmyte.

Det ser således ud til, at Leonard Cohen ligesom de tidlige kirkefædre har været opmærksom på forestillingen om Maria Jesu mor som den nye Eva og dermed på ideen om Den dobbelte Eva.

Suzanne takes you down to her place near the river (1. linje I 1. vers). Floden her kan dels tolkes erotisk, så ”hendes sted nær floden” er kvindens køn, og dels tolkes åndeligt så floden bliver et billede på evangeliet. I den kristne tradition op igennem historien findes der en fortælling om at de fire bibelske floder Pishon, Gihon, Tigris og Eufrat, sprang fra en enkelt klippe i Paradis, og videre at klippen var Kristus og floderne de fire evangelier.

I løbet af sangen sker der en forvandling af både Suzanne og den person, som tiltales. Denne forvandling kan på samme tid være en konsekvens af den kropslige forening af mand og kvinde, og foreningen af krop og ånd igennem evangeliet. You can hear the boats go by (1. vers). Båden eller skibet er et ofte anvendt symbol på den kristne kirke. Som Noahs ark flød oven på vandende, sådan flyder (kirke)skibet også oven på syndens destruktive vande til frelse.

You can spend the night beside her. And you know that she's half crazy, but that's why you want to be there (1. vers). ”She´s half crazy”. Hvorfor blive hos en person, der er småskør? Mange år

senere skrev Cohen følgende linje i en sang: ”Let’s do something crazy, something absolutely wrong” (Waiting for the miracle 1992).

Måske skyldes fascinationen af det vanvittige, at det samtidig er det grænseoverskridende. Men læst åndeligt, kan det også være en understregning af kristendommen som dårernes tro.(jf. bl.a. 1. Kor. 1, 18 -31)

And she feeds you tea and oranges that come all the way from china. Appelsintræet symboliserer renhed, kyskhed og gavmildhed, og afbildes ofte, især i renæssancen i malerier af jomfru Maria. Appelsintræet er dog også ofte anvendt i stedet for æbletræet i billedkunsten, hvor motivet er syndefaldet.

Når Suzanne i sangen således i sangen giver appelsiner, knyttes hun som den første Eva sammen med den anden Eva, jomfru Maria. Dermed genanvendes kirkefædrenes tanker om den dobbelte Eva.

Kina betyder "riget i midten". De dobbelttydige appelsiner kommer således ligesom theen, som Suzanne serverer, fra riget i midten. Leonard Cohens sang rummer tre vers og altså netop et vers i midten. Dette vers handler om Jesus.

And just when you mean to tell her that you have no love to give her, then she gets you on her wavelength. And she lets the river answer that you've always been her lover.

Netop da hovedpersonen vil fortælle Suzanne, at han ikke har noget at give hende, sørger hun for at de kommer på bølgelængde, så han forstår at de dog altid har været elskende, og hun lader floden svare ham. Det forhold at floden svarer, kan afsløre, at der er mere på færde end den konkrete flod. Her hæver floden som kvindens køn sig sandsynligvis videre op og forstås åndeligt som evangeliet, der åbner for en kærlighed, der ikke blot er distanceret, men derimod involveret. Relationen mellem de to er under alle omstændigheder forvandlet ved flodens svar.

And you want to travel with her. And you want to travel blind. At rejse blindt med nogen, kan udtrykke fuldstændig hengivelse, samtidig med at "to travel blind" kan oversættes med at rejse uden billet, altså gratis, man kunne ligefrem overveje om der i evangelisk sammenhæng er tale om den gratis nåde?

And you know that she will trust you. For you’ve touched her perfect body with your mind. Der er tale om gensidig tillid. Suzanne stoler på sangens mand, fordi han har berørt hendes krop med sit sind eller sin forstand. Hun berøres fysisk, men berøringen finder sted gennem fortællerens bevidsthed, så der er samtidig tale om en emotionel berøring. Alligevel er det Suzannes krop og ikke hendes sind/bevidsthed der bliver berørt. Ratio (fornuften) berører altså soma (kropsligheden), hvilket fører til tillid.

Der er her ligeledes tale om et rollesammenfald, en forening af det somatiske (det kropslige) og det psykiske (det mentale) og samtidig en forening af det emotionelle (det følelsesmæssige) og det rationelle (det bevidsthedsmæssige). Herved inviteres

lytteren/læseren/hovedpersonen til at engagere sig og reflektere over forholdet mellem krop og ånd og mellem fornuft og følelse. Det antydes, at de forskellige elementer ikke kan tænkes uafhængigt af hinanden, men at de optræder i gensidig afhængighed.

Vers 2 lyder således:
And Jesus was a sailor when he walked upon the water.
And he spent a long time watching from his lonely wooden tower.
And when he knew for certain
only drowning men could see him,
He said: all men will be sailors then
until the sea shall free them.

Som nævnt er skibet i kristen tradition blevet tillagt symbolsk religiøs betydning. Denne betydning fastholdes og styrkes nu, hvor det siges, at Jesus var en sømand, da han gik på vandet. Der henvises sandsynligvis til vandringen på søen (Matt 14, 22-23), hvor Jesus frelser den synkende og bange Peter som råber: Jesus, frels mig!, og Jesus frelser ham med det samme!

I Leonard Cohens tekst er der tale om at Jesus beder fra et ensomt trætårn. Der henvises måske til en jødisk legende (genfortalt af Richard Pau Evens: *The tower*), der handler om en ung mand, som drømmer om at blive set op til, hvorfor han bygger et højt trætårn, hvorfra han kan se ned på alle, som omvendt må se op til ham. Men oppe i tårnet føler han ensomhed og fra tårnet kan fuglene se ned på ham. Først da en gammel dame om vinteren skænker de sultne fugle mad, forstår han, at storhed ikke er at andre ser én, men at man ser andre. Sandhed er ikke, at man er mere ophøjet end andre, men at man hjælper med at løfte andre højere, sådan som Jesus netop gjorde, Når det i verset desuden siges at Jesus var en sømand, kan det betyde, at Jesus selv kendte sømændenes vilkår, dvs. et liv mærket af angst og fare for at drukne. Det antydes, at mennesket måske først virkelig bliver i stand til at se sin afhængighed af Jesus, når det havner i dyb nød, som Peter ved Genesaret Sø.

Søen eller havets vand, som kan medføre drukning og destruktion, bliver samtidigt også et middel til frelse. Det er oplagt her at tænke på dåbens vand, som "drukner det gamle menneske", men samtidig også frelser.

But he himself was broken
long before the sky would open.
Forsaken, almost human,
he sank beneath your wisdom like a stone

Jesus har også selv erfaret at være nedbrudt og forladt, og Cohen beskriver ham som nærmest menneskelig, måske en ironisk bemærkning til dem, der vil gøre ham til en overmenneskelig mester. Nu henvises der tydeligt til dåben – med den åbne himmel: "og det skete, da hele folket lod sig døbe, at også Jesus blev døbt, og mens han bad, at himlen

åbnedes" (Luk 3,21) Det er umiddelbart derefter at der i Lukasevangeliet lyder: "du er min elskede søn, i dig har jeg fundet velbehag".

At Jesus sank under visdommen som en sten, henviser måske til Mathæusevangeliet: "Hvis I ikke vender om og bliver som børn, kommer I slet ikke ind i Himmeriget. Den, der ydmyger sig og bliver som dette barn, er den største i Himmeriget; og den, der tager imod sådan et barn i mit navn, tager imod mig. Men den, der bringer en af disse små, som tror på mig, til fald, var bedre tjent med at få en møllesten hængt om halsen og blive sænket i havets dyb." Og ikke at forglemme: "denne verdens visdom er dårskab for Gud"(1. Kor 3,19). Stenen falder tungt under visdommen, men som der endvidere står: "Den sten, som bygmestrene vragede, er blevet til hovedhjørnestenen"(Matt. 21,42).

Jesus var sønderknust, og således ydmyget blev hans guddommelighed bekræftet. Jesus sank ikke i havet, for han bragte ikke til fald, men han sank ned i under-bevidstheden, som en (mølle)sten.

And you want to travel with him,
and you want to travel blind.
And you think maybe you'll trust him,
for he's touched your perfect body with his mind

Hovepersonen synes nu at have haft en konkret erfaring med Jesus, og denne erfaring har ført til en forvandling af hans relation til ham. Ligesom i forholdet mellem kvinden Suzanne og fortælleren, udtrykkes her ønsket om at rejse blindt. Læg dog mærke til, at der er her er tvivl involveret. I første vers vidste hovedpersonen, at han ville stole på Suzanne, her tror eller håber han på, at han vil have tillid til Jesus. Jesus har (med sin Ånd eller sin bevidsthed) rørt mennesket i dets kødelighed og forvandlet det. Måske Cohen selv, der skønt han var jøde livet igennem har søgt og på mangen vis hyldet Kristus.

Now Suzanne takes your hand, and she leads you to the river. Suzanne tager nu hovedpersonens hånd og fører ham/os til floden. Der er altså sket en udvikling. I vers 1 blev man ført til et sted nær ved floden. Men nu føres personen til selve floden. *She is wearing rags and feathers from Salvation Army counters.* Igen ses et eksempel på en beskrivende sætning, der på den ene side godt kan forstås umiddelbart og enkelt: Suzanne bærer simpelthen gamle klude og fjer som hun har købt I en Frelsens Hærs butik, hvor der sælges genbrugstøj. (I betragtning af at teksten er skrevet sidst i 60'erne giver en sådan klædning såmænd udmærket mening). På den anden side kunne det, idet man tager hele sangen i betragtning, tolkes sådan at kludene og fjerene symboliserer en engel, altså en budbringer direkte fra "frelsens hær". Der spilles vel ganske givet på dobbelttydigheden.

She leads you to river. Med vers 1 in mente, hvor Suzanne kan tolkes både som Eva der førte til syndefaldet, og dermed til refleksionens og selvets fødsel, og ligeledes som et symbol på jomfru Maria (den anden Eva) der føder frelseren ind i verden, så kommer denne frelse altså direkte til hovedpersonen, den der tiltales – og dermed ham/hende/os, der lytter til sangen.

And the sun pours down like honey on our lady of the harbor. Solen synes her at være et symbol på Kristus; honningen er på grund af sin renhed og sødme blevet symbol på Guds værk og Kristi præstegerning. Endvidere er Paradis, som skal skænkes dem, som tror på Kristus, kendt som landet, der flyder med mælk og honning. Samtidig kædes solen og månen sammen med Jomfru Maria i Johannes' Åbenbaring (kap 12), hvor der tales om en kvinde, der er klædt i solen, med Månen under sine føder.

I den sammenhæng er det meningsgivende, at solen altså hældes ud over "havnens kvinde" som honning. Havnen er nemlig et traditionelt symbol på evigt liv, og skibene, der søger havnen (jf. vers 1, the boats go by), kan lignes ved sjæle, der søger himlen. Her er det altså Suzanne-figuren, der på en måde tilvejebringer himlen eller forløsningen eller frelsen, om man vil.

And she shows you where to look
Among the garbage and the flowers.
There are heroes in the seaweed ...

Denne linje kan, som resten af sangen måske tolkes erotisk, men den evangeliske tolkning synes tydligere ved at Suzanne viser os, at godheden, sandheden og frelsen findes alle vegne og at det kan være svært at skelne præcis hvor; det kan ligeså vel være i skidtet vi finder Kristus, som i blomsterne. Det kan være svært at skelne rent fra urent, det der fører til frelse, og det der fører til fortabelse. Derfor skal man passe på ikke at luge ukrudtet (fortabelsen, ondskaben) væk, så man kommer I til at rykke hveden (frelsen, sandheden) op sammen med det. (Matthæus kap 13,29).

There are children in the morning.
They are leaning out for love
They will lean that way forever,
while Suzanne holds the mirror.

Der er (Guds) børn i (eller om) morgenen, de rækker ud efter kærlighed, og de vil række ud efter kærlighed, så længe Suzanne holder spejlet. Spejlet er nok her også et dobbelttydigt billede. På den ene side er det pletfri spejl et symbol på Jomfru Maria, og på den anden side er klogskab eller refleksion én af renæssancekunstens 7 dyder, og klogskaben afbildes nogen gange som en kvinde der holder et spejl og en slange.

Alle vegne er der mennesker, der rækker ud efter kærligheden, som børn, der forsvarsløse vågner i morgengryet og kalder på den voksnes kærlighed. Og sådan vil det være for evigt, både blandt blomster og i affaldet, fordi vi har forladt Paradiset med refleksionen og klogskaben, som konsekvens af syndefaldet, men uden egen evne til at give os selv og hinanden den kærlighed, der frelser!

Således sammenholdes det mangetydige i Leonard Cohens sange. Den religiøse kærlighed og den erotiske kærlighed står ofte i et spændingsforhold til kærligheden til og i fornuften.

Læg mærke til, at det til sidste er Suzanne, der har forvandlet hovedpersonen, som altså bade kan være Cohen og os alle. Mødet med Suzanne har åbnet et mysterium, der er større end det var til at begynde med. *And you want to travel with her And you want to travel blind.*